

ТАНЛОВ - 1443: Суннатга мувофиқ намоз ўқинг: далиллар ва раддиялар ва такбири таҳрима: қўллар қулоқ баробаригача кўтарилади

00:00 / 10.03.2021 1949

Маълумки, [islom.uz](#) портали «МАЗҲАБЛАР — БИРЛИК РАМЗИ» шиори остида танлов эълон қилган эди.

Бугундан бошлаб 1-чорак — ҳанафий мазҳабига оид мавзуда иштирокчиларимиз томонидан [@islomuztanlovbot](#) манзилига келиб тушаётган мақолаларни беришни бошлаймиз.

Мавзу: Суннатга мувофиқ намоз ўқинг: далиллар ва раддиялар ва такбири таҳрима: қўллар қулоқ баробаригача кўтарилади

(биринчи мақола)

Бугун дунё мусулмонларининг аксарияти (ярмидан кўпи) ибодатларини Ином Аъзам Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ асос солган ҳанафий мазҳабига кўра адо этади. Чунки ҳанафий мазҳаби, Ибн Ҳожар Асқалоний раҳимаҳуллоҳ таъкидлаганидек, мўътамад усул қоидаларига асослангандир (“Мажмаъул муассас фил мўъжамил муфаҳрас”).

Аммо афсуски, сўнгги йилларда юртимизда мазҳабимиз кўрсатмаларига зид равишда, энг ачинарлиси бошқа мазҳабларда ҳам учрамайдиган турлича ҳаракатлар билан намоз ўқийдиган тоифалар кўпайиб бормоқда. Энг хавфли томони Имом Аъзам раҳматуллоҳи алайҳ асос соган мазҳабга эргашиш – айни суннатга амал қилиш эканини тан олмайдилар. Келинг бунинг амалий исботи сифатида намоз ибодатини адо этишда ҳанафий мазҳаби таянган далил ва манбаларига баён қиласилик. Шоядки, динга кўркўона тақлид қиласиликларга холис насиҳат, ибодат қилишни энди бошлаётганлар учун эса амалий кўрсатма бўлиб хизмат қилса.

Намозда оёқлар ораси тўрт бармоқ кенглигига очилади

Намозхон қиём ҳолатида қиблага юзланган, қадди тик, қўллари икки ёнга туширилган, иккала оёқларининг ораси тўрт бармоқ кенглигига очилган бўлади.

Намозда қиёмда турганда оёқлар ораси қандай ҳолатда туриши ҳақида Абдурраҳмон ал-Жузайрий раҳимаҳуллоҳ «ал-Фиқҳ ъалал-мазоҳиб ал-арбаъа» асарида қўйидагиларни ёзган:

«Қиём ҳолатида икки оёқни очиш миқдори жуда яқин ҳам, жуда узоқ ҳам бўлмаслиги керак. Фақат семизлик, тўлалик, барвасталик ва шунга ўхшаш узр билан бўлса, жоиз. Мазҳабларда унинг миқдори борасида ихтилофлар бор.

Ҳанафийлар икки оёқ орасини тўрт бармоқ миқдори очиш деб белгилаганлар. Ундан ортиқ ёки кам бўлса, макруҳ бўлади.

Шофеъийлар эса бир қарич деб белгилаганлар. Улар ораси бундан қисқа ёки ортиқ очилса, макруҳ бўлади. Худди бу бир оёқ олдинроқда, бириси орқароқда тургандек макруҳ бўлади.

Моликийлар икки оёқ орасини очишни суннат эмас, балки мандуб бўлади, дейдилар. Улар фикрича, икки оёқ ораси бир-бирига теккизилган ёки жуда очилган ҳолатда эмас, балки урфда ёмон кўрилмайдиган ҳолатдаги ўртача очилиши керак.

Ҳанбалийларнинг фикрлари ҳам моликийлар сингаридир, фақат улар мандуб ёки суннат деб белгилаган эмаслар» (Абдурраҳмон ал-Жузайрий. ал-Фиқҳ ъала-л-мазоҳиб ал-арбаъа. 1-жилд. 202-бет).

Бу масала бўйича доктор Ваҳба Зухайлий «Ал Фиқхул Исламию ва адиллатуху» (Ислом фиқхи ва унинг далиллари) номли китобида (1-жилд, 695-бет) қўйидагиларни ёзади:

عَبَاصَأْعَبَرَا رُدَقْ مَأْيَقْلَا يَفْ نَيَمَدَقْلَا جِرْفَتْ نَسُيْ ؛ ئَيْ فَنَحْلَا لَأْقْ عُوشْخْلَا ئَلْ بَرْقَأْ نَأْلَ

Ҳанафийлар айтадилар: «Қиёмда икки оёқ орасини түрт энлик миқдорicha очиб туриш суннатдир. Чунки бу хушуъга яқинроқдир».

رُبِّ شِرَادْقَمْ بْ نَبِيَّ مَدْقُلْ 1 نَبِيَّ بْ قَرْفُي : ةَيْعَافْ أَشْلَالْ أَقَوْ

Шофеъийлар айтадилар: «Икки оёқ ораси бир қарич миқдорида очилади».

ٰلَاحِبَ نُوكَيْ نَأبِ يَنْيَمَدْقُلُ اُجِيرْفَتْ بَدْنُي ئَلَبَانَحْلَ اوْ ٰيِكَلَامْلَ اَلَاقَ وَ
اَفْرُعَ شَحَافَتْيِي ىَتَحَ اَرِيَتَكَ اَمْهُعَسْوُي اَلَ وَ اَمْهُمْضَي اَلَ ثُيَحَبِ ٰهَطِسَوَتُم

Моликий ва ҳанбалийлар айтадилар: «Икки оёқнинг орасини очиш мандубдир. Ўртача ҳолатда бўлсин. Иккисини бир-бирига қўшиб олмасин ёки жуда кенгайтириб, урфда нохуш саналадиган бўлмасин».

Демак, тўрт мазҳабнинг фиқҳий қарашларига кўра намозда қиёмда турганда икки оёқ ораси жуда катта очилган бўлмаслиги, урфда ва одамлар назарида ғайритабиий кўринмаслиги даркор.

Шунинг учун ҳам, намозларда икки оёқларини кериб, кенг очиб туриш холати намоз борасидаги диний анъанага түғри келмагани боис эриш туюлади.

Такбири таҳрима: құллар қулоқ баробаригача күтарилады

Намозга киришда құллар қулоқ баробаригача күтарилиб, құлнинг бош бармоғи қулоқнинг юмшоғыға етказилади ва такбири таҳрима - «Аллоҳу акбар» лафзини айтиб намозга кирилади. Құллар күтарилилганда кафтнинг ички томони Қиблага қаратилиб, бармоқлар бироз очилған ҳолатда бўлади.

Намозга киришда құллар қулоқ баробаригача күтарилиши ҳақида бир қанча ҳадислар келған бўлиб, қуйида улардан баъзиларини келтирамиз:

Воил ибн Ҳужр розияллоҳу анҳу: «Мен Набий соллаллоҳу алайҳи васалламни намозга киришда такбир айтиб, қўлларини кўтариб, қулоқлари баробарига кўтаргандарини кўрдим», дедилар.

Имом Муслим ривояти.

يَلَعُهُ لِلَّا يَلَصِّ مَلَلَ لَوْسَرَنَأْ ظَنَعُهُ لِلَّا يَصَرِّ ثَرْيَوْحَلَأَنْبَكَلَأَمَنَعَ
(ْمَلَسُمُمَامِإِلَهَاوَرَ) "يَنْدُأَمَوْبَيَذَاهِيَتَحَهُيَدَاهِيَعَفَرَرَبَكَأَذَانَأَكَمَلَسَوَ

Молик ибн Ҳувайрис розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон (намозга кириш учун) такбир айтсалар, икки қўлларини қулоқлари баробарига кўтарар эдилар».

Имом Муслим ривояти.

يَلَعُهُ لِلَّا يَلَصِّ مَلَلَ لَوْسَرَنَأْ ظَنَعُهُ لِلَّا يَصَرِّ ثَرْيَوْحَلَأَنْبَكَلَأَمَنَعَ
هُيَمَاهِبِإِيَذَاهِيَتَحَهُيَدَاهِيَعَفَرَمُثَرَبَكَأَلَصَلَأَحَتَتْفَإِأَذَانَأَكَمَلَسَوَ
(يَنْطَقَرَادَلَامَامِإِلَهَاوَمَكَاحَلَامَامِإِلَهَاوَرَ) يَنْدُأَمَوْبَيَذَاهِيَ

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам намозга киришда такбир айтиб, икки бош бармоқларини қулоқлари баробаригача кўтарар эдилар».

Имом Ҳоким, Имом Дорақутний ривояти.

Уламоларимиз: «Ҳадисларда келган «қўлни қулоқ баробарига кўтариш»дан мақсад - уни қулоққа теккизишdir, чунки қулоқнинг юмшоғига қўл тегиши қўлнинг қулоқ баробарига кўтарилганинг аниқ белгисидир», – деганлар. Бу ҳақда «Ал Баҳрур-роиқ шарҳи канзуд-дақоиқ» китобида қуйидагилар айтилган:

أَذَاهُجُبَنَسَمَيْنَدُأَهِبَإِبَشَمَحَتَمَهُيَمَاهِبِإِلَهَيَتَقَيَّدَأَنَأْ

«Ҳадисдаги тенглаштиришдан мақсад - икки қўлни қулоқларга тенглашганига ишонч ҳосил қилиш учун икки бош бармоқни қулоқларнинг юмшоқ жойига теккизилади».

Намозга киришда икки қўлни қулоқ юмшоғига теккизиш ҳақида «Дуррул Мухтор» китобида қуйидагилар айтилади:

نُقَيْتُ لِلْأَنَّ أَلْهَمْ لَبْرَمْلَهْ يَنْدَهْ شَمْلَهْ وَهْ يَنْدَهْ كَلْدَهْ

«Икки бош бармоқни қулоғларнинг юмшоқ жойига теккизган ҳолатда такбир айтиш - ҳадислардаги тенглаштиришдан кўзда тутилган нарса шудир. Чунки бусиз тенглашганига ишонч ҳосил бўлмайди».

Демак, намозга киришда такбири таҳрима айтилади ва унда қўллар қулоқ баробарича кўтарилади. Бу ҳанафий мазҳабимиз уламоларининг ижтиҳодлари бўлиб, бу борада Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан кўплаб саҳих ҳадислар ривоят қилинган.

Пайғамбар алайҳиссалом намозга киришда муборак қўлларини елкалари баробаригача кўтарганларига далолат қиласидиган ҳадисларни мукаммал ўрганган уламоларимиз бу масалада қўйидагича хulosса қилганлар: Совуқда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қўллари кийимлари ичида бўлгани ва у қалин кийимнинг енги бўлмагани сабабли намозга киришда қўлларини елка баробаригача кўтарганлар.

Табиийки, бундай ҳолатда қўл елкадан тепага кўтарилмайди. Совуқ бўлмаган пайтларда Пайғамбар алайҳиссаломнинг қўллари кийимларининг ичида бўлмагани учун намозга киришда қўлларини қулоқлари баробаригача кўтарганлар. Бунга машҳур саҳобий Воил ибн Ҳужрнинг қўйидаги ривоятлари далолат қиласиди:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига борганимда у зотни икки қўлларини қулоқлари баробарига кўтарган ҳолда такбир айтганларини кўрдим. Кейинги йил борганимда эса улар (Пайғамбаримиз ва саҳобалар)нинг устиларида (қалин) кийимлари бор эди. (Улар намозга киришда) қўлларини кўкрак баробаригача кўтардилар» (Имом Таҳовий ривояти).

Машҳур муҳаддис Имом Абу Жаъфар Таҳовий раҳматуллоҳи алайҳ мазкур ҳадисдан қўйидаги хulosани чиқарганлар:

«Демак, Воил ибн Ҳужр розияллоҳу анхунинг (Пайғамбаримиз ва саҳобалар намозга киришда) қўлларини елкаларигача кўтарар эдилар деган ҳадислари қўллари кийимлари ичида бўлган пайтга тегишлидир. Аммо (Пайғамбаримиз ва саҳобалар намозга киришда) қўлларини қулоқларигача кўтардилар, деган ҳадислари қўллари кийимлари ичида бўлмаган пайтга тегишлидир.

Шундай экан, биз ҳанафийлар такбири таҳримада қўл кўтариш ҳақидаги Воил ибн Ҳужр розияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисларини барчасига амал қиласиз: Совуқ сабабли қўллар кийим ичида бўлган пайтда қўлни кўтариш мумкин бўладиган жойгача кўтарамиз. У ҳам бўлса елка баробаридир. Агар қўллар кийим ичида бўлмаса Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга ўхшаб қўлларимизни қулоққача кўтарамиз» («Шарҳ маони-л-осор» китоби).

Маълумки, ҳозирги кунда қўллар кийим ичида бўлмайди сабаби, барча кийимларнинг енги бор. Демак, ҳозирги пайтда намозга киришгувчи киши қўлларини қулоғи баробаригача кўтаради.

(Давоми бор)

Даврон Нурмуҳаммад

Эслатма:

Танлов иштирокчиларидан қуидаги мавзуларда мақола ҳамда (араб, рус, инглиз, форс ва бошқа тиллардан) таржималар, илмий-тадқиқот ишлари, аудио ва видеосуҳбатлар тақдим этишлари талаб этилади:

- Мазҳаб тушунчаси ва унинг тарихи;
- Мазҳаб ҳақида мўътабар уламоларнинг фикрлари;
- Мазҳаб имомлари ва уларнинг шогирдлари;
- Мазҳабнинг усууллари;
- Мазҳабга оид мўътабар асарлар;
- Масҳабсизлик ва унинг хатарлари.

Танлов шартига кўра, тақдим этилаётган материаллар аввал бошқа манбаларда берилмаган бўлиши, илмий асосланган бўлиши лозим.

Танлов тўрт чоракдан иборат бўлиб, ҳар бир чорак битта мазҳабга бағишлиданади:

1-чорак — ҳанафий мазҳаби;

2-чорак — шофеъий мазҳаби;

3-чорак — ҳанбалий мазҳаби;

4-чорак — моликий мазҳаби.

Иштирокчилар томонидан тақдим этилган материаллар [islom.uz](#) сайтида эълон қилиб борилади. Материалларни [@islomuztanlovbot](#) телеграм манзилига юборишингиз мумкин. Танлов 1443 йил зулҳижжа ойида (2022 йилнинг июль ойида) якунланади.

Марҳамат, танловда иштирок этинг.